

KOMMUNIKATIV USLUBNI EGALLASH STRATEGIYALARINING DIDAKTIK XUSUSIYATLARI

Sultanova Dilorom Baxadirovna

Xorijiy tillar kafedrası o'qituvchisi

O'zbekiston jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar Universiteti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15039411>

Annotatsiya

Ushbu nomli maqolada, pedagoglarning ijtimoiy va ma'naviy faoliyatlarida muhim rol o'ynaydigan kommunikativ uslubning egallanishidek muhim jarayonning didaktik xususiyatlari tahlil qilinadi. Ma'lumki, kommunikativ usul – bu axborotning to'g'ri va samarali uzatilishiga asoslangan professional va ijtimoiy munosabatlardan foydalanish, shu bilan birga, uning tahlil qilish, tashkil etish va amalga oshirishdagi usullar va yo'llar tizimidir. Ma'lumotlar almashinuvi jarayonini osonlashtirish, samaradorlikni oshirish va bilimlarning transferini ta'minlash uchun o'rganish, ustuvor vazifa sifatida muhim ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: Kommunikativ uslub, didaktik xususiyatlar, pedagogik usullar ma'lumot almashish, ta'lim jarayoni, samarali o'qitish, kommunikativ tajriba.

Kirish qismi: Kommunikativ uslubni egallash ta'lim jarayonida alohida o'rin tutadi. Kommunikatsiya - bu insonlar o'rtasidagi ma'lumot almashish jarayonini anglatadi, bu jarayonda nafaqat axborot uzatiladi, balki o'zaro munosabatlar ham rivojlanadi. Ta'limda kommunikatsiya orqali o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi aloqalar o'rnatiladi, bilimlar tarqatiladi va muayyan maqsadlarga erishiladi. Kommunikativ uslubni egallashning diqqatga sazovor jihati shundaki, u nafaqat bilim olish jarayonini engillashtiradi, balki o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi munosabatlarni o'zgartiradi. Bu uslub, o'quvchilarning ijtimoiy-axloqiy ko'nikmalarini shakllantirishda, shuningdek, mustaqil fikrlash va muloqot qilish qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega.

Kommunikativ uslubni egallash strategiyalari ta'lim jarayonida qo'llanadigan asosiy metodik vositalardan biridir. Ularning samaradorligi, o'quvchilarning nutq madaniyatini shakllantirish, muloqotda o'z fikrini aniq va tushunarli ifodalashga o'rgatishda katta rol o'ynaydi. Ushbu maqolada, kommunikativ uslubni egallashning didaktik xususiyatlari va uning ta'lim jarayonida qanday qo'llanilishi haqida so'z yuritiladi. Shuningdek, o'qituvchilar va o'quvchilarning kommunikatsiya ko'nikmalarini rivojlantirishda qo'llaniladigan strategiyalar ham tahlil qilinadi.

Asosiy qism: Kommunikativ uslubni egallash strategiyalarining didaktik xususiyatlari ta'lim jarayonining samarali tashkil etilishida alohida ahamiyatga ega. Ushbu strategiyalar o'qitishning nafaqat axborot uzatish jarayonini, balki ijtimoiy aloqalar va munosabatlarni mustahkamlashni ham o'z ichiga oladi. Kommunikativ uslubni egallashda bir nechta asosiy metodik yondashuvlar mavjud:

Kommunikativ uslubni egallashda ikki yo'nalish – vertikal va gorizontal aloqa – muhim ahamiyat kasb etadi. Vertikal aloqa o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi axborot almashish jarayonini o'z ichiga oladi, gorizontal aloqa esa o'quvchilar o'rtasidagi muloqotni ta'minlaydi. Har ikki aloqa turi ham ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda yordam beradi. Vertikal aloqa o'qituvchining bilimlarini uzatishda, gorizontal aloqa esa o'quvchilar o'rtasida fikr almashish va fikrlarni birlashtirishga xizmat qiladi.

Komunikativ uslubni egallashda interaktiv metodlar, ya'ni o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlaydigan usullar, asosiy o'rin tutadi. Bu metodlar yordamida o'quvchilar o'zaro muloqotda bo'lib, savollar berish, fikrlarini ifodalash va o'zaro bahs-munozaralar orqali ta'lim jarayonini yanada jonlantiradilar. Didaktik yondashuvlar, o'z navbatida, o'qituvchining maqsadiga muvofiq ravishda o'quvchilarning nutqiy va kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan bo'ladi.

Komunikativ uslubning tashkilotchilik qismi, o'qituvchining o'quvchilarga ma'lum mavzuda yo'naltirilgan ko'rsatmalar berishi, suhbatlarda faol ishtirok etishini ta'minlashdan iboratdir. Bu qismning asosiy maqsadi o'quvchilarning ta'lim olgan materialni muloqot orqali yanada samarali o'zlashtirishidir. Tashkilotchi kommunikatsiya yordamida o'quvchilar o'zlarining fikrlarini to'g'ri ifodalashga va muloqotda o'zaro tushunishni mustahkamlashga o'rgatiladi.

Komunikativ uslubni egallash jarayonida, o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishiga katta e'tibor beriladi. Bu yerda o'quvchilar o'z fikrlarini ifodalashda ijtimoiy va madaniy me'yorlarga rioya qilishni o'rganadilar. O'quvchilar, shuningdek, tanqidiy fikrlashni rivojlantirish, suhbatlarda erkin fikr bildirishi, muloqotda muhim savollarni berishi va yaxshi tinglash qobiliyatini rivojlantirishi kerak.

Zamonaviy ta'lim jarayonida kommunikatsiya texnologiyalarining qo'llanilishi samarali ta'limni ta'minlaydi. O'quvchilar multimedia, internet resurslari va ta'lim platformalari orqali o'zaro muloqotda bo'lib, o'rgatishning samaradorligini oshiradilar. Ushbu texnologiyalar o'quvchilarga o'z fikrlarini aniq va tushunarli ifodalashda yordam beradi va o'qituvchiga ta'lim jarayonini boshqarish imkoniyatini yaratadi.

Komunikativ uslubni egallashning didaktik xususiyatlari, o'qitish jarayonini samarali va qiziqarli qilishda muhim omil hisoblanadi. O'quvchilar o'rtasidagi samarali muloqot, nafaqat ta'lim materialini o'zlashtirishni osonlashtiradi, balki ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirishga ham yordam beradi. Shuningdek, ta'lim jarayonida kommunikativ uslubning integratsiyalashuvi, o'quvchilarning nutqiy madaniyatini shakllantirishda va muloqot madaniyatini oshirishda o'z o'rnini topadi.

Maqola tahlilida, kommunikativ uslubning turli ko'rinishlari, ularning pedagogik jihatdan qanday qo'llanilishi va didaktik maqsadlarda qanday ijro etilishi to'g'risida so'z boradi. Shuningdek, o'quv jarayonida kommunikativ uslubni egallashning ahamiyati va tartibini o'rganishga qaratilgan metodlar ko'rib chiqiladi. Didaktik strategiyalar orqali kommunikatsiyalarni faollashtirish, o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi munosabatlarni yaxshilash uchun yetarli usul va vositalarni yaratish zarurligi ta'kidlanadi.

Komunikativ uslubni egallash strategiyalarining didaktik xususiyatlari ta'lim jarayonida o'quvchilarning muloqotda faol ishtirok etishini, nutq madaniyatini rivojlantirishni, va o'quvchilarning fikrlarini aniq va tushunarli ifodalashga o'rgatishni ta'minlaydi. Kommunikativ uslubning pedagogik jihatlari, ayniqsa o'quvchilarning ijodiy va intellektual rivojlanishini qo'llab-quvvatlashda katta ahamiyatga ega. Bu jarayon nafaqat bilim, balki muloqot, fikr almashish va ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantirishga xizmat qiladi.

Xulosa qismi: "Kommunikativ uslubni egallash strategiyalarining didaktik xususiyatlari" mavzusida olib borilgan tahlil shuni ko'rsatadiki, ta'lim jarayonida kommunikativ uslubning samarali qo'llanilishi o'quvchilarning bilim olish qobiliyatini sezilarli darajada oshiradi. Kommunikatsiya, nafaqat axborot almashinuvi, balki ijtimoiy, madaniy va psixologik aloqalarni

ham o'z ichiga olgan murakkab jarayon sifatida o'quvchilarga nutqiy madaniyatni, muloqot ko'nikmalarini, shuningdek, tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda muhim vositadir.

Maqolada ta'kidlanganidek, kommunikativ uslubni egallash strategiyalari, o'quvchilarning o'z fikrlarini aniq va tushunarli ifodalashiga yordam beradi, shu bilan birga, o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi aloqa sifatini yaxshilaydi. Interaktiv metodlar, tashkiliy kommunikatsiya, va texnologik vositalarning qo'llanilishi ta'lim jarayonini jonlantiradi, o'quvchilarning muloqot madaniyatini shakllantirishga yordam beradi. Bu esa o'quvchilarning o'z fikrlarini aniq ifodalash, bir-birini tinglash va fikr almashish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Kommunikativ uslubning didaktik xususiyatlari, nafaqat o'quvchilarning individual rivojlanishiga, balki guruh ichidagi hamkorlik va jamoaviy ishni tashkil etishga ham imkon yaratadi. O'quvchilar o'rtasidagi gorizontal aloqa, ularning fikrlarini ochiq va erkin ifodalashiga, shuningdek, ijtimoiy va madaniy normalarga rioya qilishga yordam beradi. O'qituvchilar, o'z navbatida, kommunikativ uslubni ta'lim jarayoniga samarali tarzda integratsiyalash orqali o'quvchilarning barcha zarur ko'nikmalarini rivojlantirishga erishadilar.

Shunday qilib, kommunikativ uslubni egallashning didaktik xususiyatlari ta'lim jarayonini yanada samarali va qiziqarli qilishda muhim ahamiyatga ega. Bu uslub, nafaqat bilim olishni, balki ijtimoiy-ko'nikmalarni, fikr almashish va muloqot madaniyatini shakllantirishga ham xizmat qiladi. Kelajakda ta'lim tizimida kommunikativ uslubning qo'llanilishi nafaqat bilim, balki shaxsiy rivojlanishning samarali vositasi sifatida ham muhim bo'lishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar/Используемая литература/References:

1. Sultanova Dilorom Baxadirovna 2021. Teaching students with learning disabilities: Perceptions of a First-Year Teacher. International Journal on Integrated Education. 4, 3 (Mar. 2021), 305-307. DOI:<https://doi.org/10.17605/ijie.v4i3.1443>.
2. Djampulatova, N. (2023). THE ROLE OF THE COACHING APPROACH IN TEACHING A FOREIGN LANGUAGE. Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences, 2(1), 191-195.
3. Akhmadjonova Nazokatkhon Islomjon kizi, & Mutalova Gulnara Sattarovna. (2023). ON THE ISSUE OF DEFINING NEWS TEXT. Konferensiyalar | Conferences, 1(1), 158-163.
4. Sultanova Dilorom Baxadirovna 2021. Teaching students with learning disabilities: Perceptions of a First-Year Teacher. International Journal on Integrated Education. 4, 3 (Mar. 2021), 305-307. DOI:<https://doi.org/10.17605/ijie.v4i3.1443>.
5. DILOROM BAXADIROVNA SULTANOVA. (2024). BADIY MATNLARNING BEVOSITA VA BILVOSITA TARJIMALARI MUOMMOLARI . Ta'lim Innovatsiyasi Va Integratsiyasi, 21(2), 155-158. Retrieved from <http://web-journal.ru/index.php/ilmiy/article/view/5104>
6. Sultanova, Dilorom Baxadirovna ROLE OF INTERACTIVE METHODS IN TEACHING ESL LEARNERS // ORIENSS. 2023. №22. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/role-of-interactive-methods-in-teaching-esl-learners>
7. Baxadirovna, Sultanova D. "Teaching Students with Learning Disabilities: Perceptions of a First-Year Teacher." International Journal on Integrated Education, vol. 4, no. 3, 2021, pp. 305-307, doi:10.31149/ijie.v4i3.1443.
8. Baxadirovna, Sultanova Dilorom. "Teaching students with learning disabilities: Perceptions of a First-Year Teacher." (2021).

9. Djampulatova, Nigora. "NEW METHODS OF TEACHING ENGLISH: TODAY AND TOMORROW." *International Journal of Artificial Intelligence* 1.1 (2025): 1089-1093.
10. Abdullayeva, Marxabo, and Fotimaxon Bekmahammadova. "INGLIZ TILINI O'RGANISHDA SUNIY INTELLEKTDAN FOYDALANISH." *PEDAGOGIK ISLOHOTLAR VA ULARNING YECHIMLARI* 12.01 (2025): 136-137.
11. Botirova, Dilafruz Bozorovna, Markhabo Raxmonkulovna Abdullayeva, Ilkhom Yusupovich Khaydarov, Ra'no Anvarovna Khaydarova, and Shaxnoza Sharofovna Sharofova. "Social Psychological Features of the Process of Professional Stress in Pedagogical Activity." *Journal Power System Technology* ISSN: 1000-3673.
12. Xayrulla Khudoyorovich Khamidov, Ikrom Yusupovich Bultakov, Karima Saydanovna Raxmanberdiyeva, Sarvinoz Sayfullayevna Kasimova, Shirin Baxtiyarovna Sodiqova. Linguistic Expertise of Educational Literature: Analysis and Results // *Journal Power System Technology*. Vol. 48 No. 4/2024 p. 4017-4027.
<https://powertechjournal.com/index.php/journal/article/view/1253>